

A karácsony csodái kémiás szemmel

A Debreceni Vegyipari Technikum által hirdetett versenyre iskolánk nyolcadik évfolyamáról 3 csapat nevezett be.

8. a osztály TRÍCIUM csapat: **Csizmadia Vivien, Domán Zsófia, Varga Tibor**

8. b osztály DEUTÉRIUM csapat: **Gyönyörű Anna, Sipos Beáta**

8. d osztály VITRIOL csapat: **Fórián Kornél, Papp Gabriella**

A szervezők célja, hogy megmutassa a diákoknak, hogy a kémia nemcsak száraz ismereteket tartalmazó unalmas tantárgy, hanem az élet minden pontján rengeteg érdekességet rejtő, valóban izgalmas tudomány is.

Az írásbeli fordulók témái:

- A Halloween rejtélyei
- A Vegyipari laborjainak felfedezése
- A karácsony titkai kémiás szemmel

Felkészítő tanár: **Katonáné Molnár Mária**

3. forduló
 (1. karácsonyi csodái kémiás szemmel)

18 pont/

DEBRECENI VEGYIPARI KÉMIAVERSENY
 TRÍCIUM CSAPAT:
 DOMÁN ZSÓFIA
 CSIZMADIA VIVIEN
 VARGA TIBOR

DEUTÉRIUM CSAPAT:
 S. P. GYÖNYÖRŰ ANNA
 SÍPOS BEÁTA

VITRIOL CSAPAT:
 PAPP GABRIELLA
 FÓRIÁN KORNÉL

Felkészítő tanár:
 KATONÁNÉ MOLNÁR MÁRIA

2. feladat: Irinyi János és a gyufa
 20 pont/

MÁRTOGYUFA → DÖRZS GYUFA → ZAJTALAN GYUFA → BIZTONSÁGI GYUFA

Irinyi Jánosról már biztosan hallottatok. Ő volt, aki felfedezte (még diákként!) a zajtalan gyufát. Több száz is fűzi Debrecenhez és a környékhez, így még érdekesebb és motíválóbb lehet számunkra az életútja. Nézzük meg életének néhány érdekes mozzanatát!

Egészítsétek ki a szöveget a megfelelő információk beírásával!

Irinyi János elemi iskoláit Nagylétán, középiskolai éveit NAESVÁRADOM töltötte. Édesapja elvárásainak megfelelően a debreceni KOLLEGIUM jogi diplomát szerzett, de mivel nagyon érdekelte a kémia, így a BÉCSI Politechnikumban folytatta tanulmányait. Professzora, Meissner Pál egyik sikertelen kísérletének hatására még aznap, 1826. 12. 18 -án, elkészítette az első zaj nélküli felfóbbanó gyufát. Felfedezését eladta, majd ebből az összegből fedezte későbbi európai tanulmányújtját. Mint kora legfelkészültebb vegyészre tért haza Magyarországra. Részt vett az 1848-49-es forradalom és szabadságharcban, ahol megszervezte az ágyú- és löpörgyártást. Kezdetben birtokain gazdálkodott, majd Debrecenbe költözve hivatalt vállalt az István-gőzmalomban, aminek a helyén most a MALOMPARK áll, a Cukorgyárban, később a Tisza Biztosító Társaságnál.

1842-ben, a „Vegyelemek magyar neveiről” című értekezésében tárta a nyilvánosság elé, hogyan magyarosította az elemek neveit.

Adjátok meg, mi milyen néven ismerjük ezeket az elemeket!

büzeny- BRÓM Br
 horgany- CINK Zn
 vilány- FOSZFOR P
 mészeny- KÁLCIUM Ca
 szikeny- NÁTRIUM Na (a szikorsól kaptta ezt a nevet)
 légeny- NIITROGEN N

A gyufáról és a karácsonyról jutott eszünkbe ez a kis lány a szomorú meséből...

1805-1875
 HANS ANDERSEN:
 A KIS GYUFAÁRUS LÁNY

Kérdésünk:
 Használhatta-e a mese írója és főhőse Irinyi gyufáját? Miért?